

De plek waar je wieg staat is al zo bepalend voor het verdere leven

Column
Kraamzorg

door
Annemijn Driesen-Visscher

Laten we ervoor zorgen dat het niet ook nog uitmaakt in welke gemeente de wieg staat...

'Zeg, heb jij eigenlijk al iemand geregeld als kraamverzorgende?' vraag ik aan een vriendin die 20 weken zwanger is. Het is donderdagavond en we hebben met een groepje afgesproken om wat te drinken. 'Ik heb de kraamverzorgende gevraagd die ook bij mijn zus was' vertelt mijn vriendin. 'Zij was toen zo positief over haar dat ik haar eigenlijk meteen gebeld heb.' Veel van mijn vriendinnen zijn recent moeder geworden, waardoor zwangerschap en geboorte regelmatig onderwerp van gesprek zijn. Door de vraag over kraamzorg beginnen andere vriendinnen eigen herinneringen op te halen: 'Ik was zo blij met mijn kraamverzorgende, zij heeft mij er echt doorheen gesleept. Zonder haar hulp zou ik direct zijn overgestapt op flesvoeding.' Een andere vriendin vertelt: 'Mijn kraamverzorgende zorgde ervoor dat ik 's middags even kon slapen terwijl zij het hele huishouden overnam.' Ik neem een slokje van mijn glas wijn en ik vraag me af hoe ik zelf zo'n kraamweek zou ervaren. De kraamzorg lijkt mij in ieder geval onmisbaar.

Toch stuitte ik laatst op een nieuwsbericht waarin stond dat vrouwen steeds vaker geen of slechts gedeeltelijk gebruik maken van kraamzorg (Bakker, 2022). De reden daarvoor is het niet kunnen betalen van de eigen bijdrage. Veel vrouwen die moeite hebben met rondkomen zijn niet aanvullend verzekerd, waardoor de kraamzorg slechts gedeeltelijk wordt vergoed. Het gevolg hiervan is dat deze gezinnen helaas zijn genoodzaakt om zonder ondersteuning en begeleiding de intensieve eerste week met een baby door te komen.

De impact van armoede

Dat steeds meer gezinnen worstelen met het betalen van de kraamzorg is een zorgwekkende trend. De impact van armoede op gezondheid is namelijk groot. Mensen die te maken hebben met armoede hebben vaker last van chronische stress, hebben meer kans op gevoelens van machteloosheid, problemen met het mentaal welbevinden en hebben doorgaans een ongezondere leefstijl doordat het maken van gezonde keuzes niet altijd mogelijk is of prioriteit kan krijgen (Luijben et al., 2019). Met grote gevolgen voor de kinderen in deze gezinnen. Zo hebben kinderen die opgroeien in armoede meer kans op een laag geboortegewicht, worden zij vaker te vroeg geboren en tot slot komt babysterfte in deze groep vaker voor. De plek waar je wieg staat is bepalend voor de kansen die je hebt in het leven (Kuiper, 2021).

Deze 'valse start' tijdens de geboorte komt ook voor in Flevoland. Zo wordt in de gemeente Lelystad vaker sterfte rond de geboorte gezien. In Nederland sterven er gemiddeld 4,6 baby's per 1.000 geboortes (vanaf 24 weken zwangerschap), in Lelystad 6,7 baby's per 1.000 geboortes (Perined, 2021). Ook komt het in deze gemeente vaak voor dat vrouwen geen of slechts gedeeltelijk gebruik maken van kraamzorg. Naar schatting gaat het in Lelystad om twee tot drie gezinnen per maand die vanwege financiële redenen geen gebruik maken van kraamzorg. Om deze kansengelijkheid bij de geboorte tegen te gaan, zijn kraamzorg- en verloskundigenorganisaties uit Lelystad vorig jaar zelf een initiatief gestart om de kraamzorg toegankelijker te maken voor mensen met financiële problemen. De eigen bijdrage voor de kraamzorg kan worden kwijtgescholden voor gezinnen die voldoen aan de regels voor bijzondere bijstand. In het najaar van 2022 heeft de gemeenteraad ingestemd met een voorstel om dit initiatief als pilot te starten (Gemeenteraad Lelystad, 2022). Hiermee kunnen in één jaar 70 vrouwen kraamzorg ontvangen, die dit anders niet of slechts in beperkte mate zouden afnemen.

Deze 'valse start' tijdens de geboorte komt ook voor in Flevoland.

De kraamzorg is onmisbaar

Dit initiatief is hard nodig om de kraamzorg voor iedereen toegankelijk te maken. Een verloskundige uit Lelystad vertelt: 'Vaak is er wel iemand in de familie die de kraamvrouw (de nieuwe moeder) kan helpen, maar de medische kennis mist waardoor – hoe goed bedoeld ook – soms verkeerde gewoontes worden aangeleerd. Ook mist de kraamvrouw de expertise en ondersteuning die de kraamzorg kan bieden, bijvoorbeeld bij het opstarten van borstvoeding. Hierdoor lukt het vrouwen zonder kraamzorg vaak minder goed om het geven van borstvoeding vol te houden en zijn ze aangewezen op dure kunstvoeding'.

Naast de ondersteuning tijdens de kraamweek wordt ook de signalerende rol van de kraamzorg gemist. 'De kraamverzorgenden zijn de ogen en handen aan het kraambed. Eigenlijk hebben zij een unieke rol, er zijn maar heel weinig zorgprofessionals die voor zo'n lange aaneengesloten periode achter de voordeur bij een gezin komen. Zij zien in die periode ontzettend veel', zo vertelt een andere verloskundige. 'Als er iets is met een pasgeboren baby kan dit over het hoofd worden gezien of niet worden herkend door de ouders. Ook schromen vrouwen vaak om te bellen bij zorgen of vragen. Soms speelt een taalbarrière hierbij een rol. Wanneer de kraamzorg wegvalt merken wij dat we vaker worden gebeld voor zaken die normaal worden opgepakt door de kraamzorg.' Al deze factoren zorgen voor gemiste kansen als het gaat om een kansrijke start in het leven van deze kinderen. Hierdoor staan ze nog voordat ze geboren worden al met 1-0 achter.

Het is geweldig om te zien dat meer gemeenten dankzij eigen initiatieven aandacht hebben voor het toegankelijk maken van kraamzorg voor iedereen.

Tot nu toe zijn de ervaringen met het initiatief in Lelystad positief. Het blijkt soms lastig voor verloskundigen om financiële problemen bij gezinnen te signaleren: financiële problemen gaan vaak samen met schaamte. De verloskundigen proberen hier goed naar te vragen om vrouwen in een zo vroeg mogelijk stadium te kunnen ondersteunen. Lelystad is vooralsnog de enige gemeente in Flevoland waar dit initiatief is gestart. In Nederland zijn er wel meer gemeenten waar een vergelijkbaar initiatief is gestart, onder andere in Emmen en Amsterdam.

De gemeente waarin je wieg staat...

Het is geweldig om te zien dat meer gemeenten dankzij eigen initiatieven aandacht hebben voor het toegankelijk maken van kraamzorg voor iedereen. Tegelijkertijd is het jammer dat er landelijk nog geen aandacht is voor het toegankelijker maken van de kraamzorg. Naar verwachting zal het aantal gezinnen dat in armoede leeft in Nederland volgend jaar alleen maar toenemen. De hulp en ondersteuning van de kraamzorg is voor deze gezinnen helaas niet net zo vanzelfsprekend als voor mijn vriendinnen. Laten we proberen te leren van de gemeenten die dit wel opgepakt hebben. De plek waar de wieg van kinderen staat is al zo bepalend voor het verdere leven, laten we er met elkaar voor zorgen dat het in ieder geval niet uitmaakt in welke gemeente die wieg staat.

Referenties

Bakker, K. (2022, 16 november). Eigen bijdrage kraamzorg vanaf volgend jaar vergoed. Omroep Flevoland. Geraadpleegd op 13 april 2023, van <https://www.omroepflevoland.nl/nieuws/309676/eigen-bijdrage-kraamzorg-vanaf-volgend-jaar-vergoed>

Gemeenteraad Lelystad (2022). Amendement A25 - A05 - Voorkomen mijden kraamzorg - CU. Geraadpleegd op 13 april 2023, van <https://lelystad.bestuurlijkeinformatie.nl/Repor ts/Item//2a7c5bd3-0b03-47ec-8e49-ffef775ff437>

Kuiper, R. (2021) In de wieg al op achterstand: bij baby's van 4 maanden is de ongelijkheid reeds te zien. De Volkskrant 2021: Amsterdam

Luijben, G., den Hertog, F., & van der Lucht, F. (2019). Armoede, chronische stress en gezondheid in de gemeente Den Haag: Een verkenning op basis van group model building. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Geraadpleegd op 13 april 2023, van <https://rivm.openrepository.com/handle/10029/622871>

Perined (2021). Perinatale kerncijfers. Waar staat je gemeente. Geraadpleegd op 13 april 2023, van <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/dashboord/dashboord/Gezondheid>